ФИФІ ФЫМЫГЪЭПУД, ФИ ІЕЙ ФЫМЫГЪЭПЩКІУ

АДЫГЕЙСКОЕ СЛОВО

КЪБР-м И ПАРЛАМЕНТЫМРЭ ПРАВИТЕЛЬСТВЭМРЭ Я ГАЗЕТ ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА КБР

1924 ГЪЭМ И МЭКЪУАУЭГЪУЭ МАЗЭМ И 1 ПЛЪАНДЗРЭ КЪЫДОКІ

№212 (22.370) ● 2012 гъэм жэпуэгъуэм (октябрым) и 30, гъубж ● Тхъэмахуэм тхуэ къыдокІ ● И уасэр соми 3-щ ● adyghe@mail.ru adyghepsale.ru

● Махуэшхуэхэр

Сурэтыр **МАМИЙ Руслан** *трихащ.*

Къанокъуэ Арсен Къурмэн хьидыр Налшык дэт мэжджытышхуэм щигъэлъэпІащ

Налшык дэт мэжджытышхуэм Къурмэн махуэм щыкУ минуэр кьыщыхуэсат. Муслымэнхэм я махуэ лъапІэмкІэ абыхэм екъуэхьуну къэкІуащ КъБР-м и Іэтащхьэри. Абы кьыхуэсахэм ящІыгъуу жумэ нэмэз щытащ.

ЯПЭХЭМИ хуэдэу, Къэбэрдей-Балкъэрым и Іэтащхьэм езым и ахьшэу соми 600 хиІыхьаш Къурмэну яуКІын Іэщ къащэхун папщІэ. Республикэм и Муслымэнхэм я Іуэхущапіэм и унафэщІ Дзасэжь Хьэрэтэлий кьыхэрыджинІамкІэ, а ахьшэмкІэ мэли 100 къащэхури къурмэну яуКІащ икІи республикэм иунагъуэ нэхъ хуэмыщІахэм хуагуэшащ. Абы нэмыщІ мэл 200 къащэхуащ псапащІэ ахьшэу цІыхуэхэм эхалъхьамкІэ.

«Къанокъуэ Арсен куэдрэ псапэ елэжь икІи езым и ахьшэкІэ муслымэнхэм я мыхакъуэу, куэдым ядоІэпыкъу, - къыхигъэщхьэхыкІащ Дзасэжь Хьэрэтэлий. - Псоми зэрытщІэщи, нобэ жумэ нэмэз щытщІа, Тхъэдыщепхьуэ мэжджат дэгъуэр абы езым и ахьшэкІэ иригъэщІащ. А мэжджытыр Кавказ Ищхьэрэм щынэхъдахэ дыдэхэм ящыщщ. Республикэм и унафэщІхэм я дэІепыкъуныгъэкІэ мэжджытхэр республикэм и нэгъуэщІ жылагъуэ куэдми дащІыхьащ».

Къурмэн махуэр республикэм и район псоми щагъэлъэпІащ. КъБР-м и Іэтащхьэм кьыдигъэкІа Указым ипкъ иткІэ, жэпуэгъуэм и 26-р зыгъэпсэхугъуэ махуэу щытащ. Къэбэрдей-Балкъэрым исхэм Зэрызахуигъэзам Къанокъуэ Арсен кьыщыхигъэщхьэхуКІащ муслымэнхэм я махуэшхуэр мамырыгъэмрэ гущІэгъуэмрэ зэрыхуэгъэпсар. «Щыхуэу дунейм тетым я эхуэдэ ахуэдэ фІыгъуэхэр лъэпкъхэм, динхэм я зэгурыІуэныгъэм и лъабжьэ икІи абы жылагъуэр кьеГъэщІэрэщІэж, щІалэгъуалэр зэхэщІыкІ яхэлъу, хэкур фІыуэ ялъагъуу гъэсэныкІэ сэбэп мэхъу», - къыщыгъэлъэгуащ Къанокъуэ Арсен и псалъэм. Ар муслымэнхэм, республикэм и псоми ехьэхъуащ узыншагъэ быдэ, мамырыгъэ, насып яІэну.

Къурмэн махуэ лъапІэм ехьэлІа хьэуэку псалъэхэмкІэ ди щІыналъэм исхэм а махуэм закъыхигъэзащ Урысей Федерацэм и Правительствэм и Унафэщ Іем и кІуэдэ, Урысей Федерацэм и Президентым и полномочнэ лІыкІуэу Кавказ Ищхьэрэ федеральнэ округым щыІэ Хлопонин Александри.

● Ди зэпыщІэныгъэхэр

Къэбэрдей-Балъкъэрыр мурадхэр зэгъэхъулІэнымкІэ щапхъэщ

КъБР-м и Іэтащхьэ Къанокъуэ Арсен хэтащ Кавказ Ищхьэрэм и компание нэхъ ин дыдэхэм я етІуанэ щыналъэ зэхуаку зэхьхьащхуэр иджыблагъэ Кисловодск къалэм щекІуэкІам.

«ИнвестицІэ мурадхэр зэрыбгъэзэщІнэр» - аращ зытеухуауэ щытар УФ-м и Президентым и полномочнэ лІыкІуэу Кавказ Ищхьэрэ федеральнэ округым щыІэм и дэІепыкъуныгъэкІэ «Эксперт-Юг» медиахолдингым кьыхэзгъэзэпэща а зэхьхьэшхуэм юридическэ Іэнатіэхэм хуэхахащ.

Зэхуэдэу, мы зэІуцІэм кьыщащІыгтэж щІыналъэм щыІэ бизнес нэхъ иным экономикэм хилъэкьыхьэр. Къэрэдым и ипщэ лъэныкьуэм хигьбыдэ субъектхэмрэ компание инхэм я Іэщагъэлъэпкрэ мыбы щытопсэльыхь щІыналъэхэм зегъэужьыным хуэунэтІа зэдэлэжьныгъэм зегъэубгъуныжкІэ щыІэ Іэмалхэм.

Къэбэрдей-Балкъэрым властымкІэ и органхэмрэ хьэрычэтыщІэхэмрэ я зэдэлэжьэкІэр мы зэманым округым хиубыдэ псоми я дежкІэ щапхъэщ. Ди республикэм нэрылъагъу кьещІ зыхуигъэувыжа мурадхэр тэмэму зэригъэзэщІэфыр икІи абы и фІыщІэкІэ лэжьэгъу тэмэмхэр кьегъуэтыф. ЗэІуцІэм кьыщыщыпсалъэм ахуэдэу жиІащ Урысейм и Хьэмапіэ банкым Кавказ Ищхьэрэм щыІэ и банкым и правленэм и тхьэмадэ Колтыпин Петр. «ИнвестицІэхэр кьыхэщІэгъэуэным и лъэныкъуэкІэ Къэбэрдей-Балкъэрым щытыкІэ гъуэгурыкІуэ щыІэр. Проектхэр кьыхэзылъхьэхэр Іэхъум куууэ бгъэдохъэ, абыхэм кьагуроІуэ предприятэ щхьэхуэ быухуэкІэ зэрызэфІэмыкІыжыр, абы кьыщигъэкІ продукцэр щэн зэрыхуейр. Ар республикэм исхэм, псом ящэу, щыналъэм и Іэтащхьэ Къанокъуэ Арсен фІыуэ зэхащыкІ. Ар езыр и щхьэкІэ зи гугъу тщІы зэщІыхьеныгъэм и пашэщ», - къыхигъэщхьэхуКІащ Колтыпин Петр.

Къэгъэльэгъуапхъэщ 2012 гъэм жэпуэгъуэм и 1-м ирихьэлІэу Хьэмапіэ банкым КъБР-м щита кредитхэр сом мелард 23-м зэрызэгар. Абыхэм ящыщу сом мелард 13-р инвестицІэ проектхэр зыгъэзащІэ предприятэ щхьэхуэ Іэнатіэхэм хухахащ.

ЗэхущІэм кьыщыщыпсалъэм УФ-м и Правительствэм и УнафэщІым и кьуэдзэ, УФ-м и Президентым и полномочнэ лІыкІуэу Кавказ Ищхьэрэ федеральнэ округым щыІэ Хлопонин Александр жиІащ яубзыхуауэ щыта сом мелардиз 100-м щыщу инвестицІэ проектхэр гъэзэщІэным трагъэкІуэдзэн папщІэ кьэралым зэкІэ сом мелард 24-рэ фІэкІ кьыхэримыхьтыпщар. Абы и щхьэусыгъуэр ахьшэр кьеІыхьыным гугъуехь зыбжанэ зэрыхэлъыщ. А хабзэм тепсэльыхьыкьыныр мыгувэу Правительствэр хэпльхьэжьынущ. Ахуэдэу Хлопонин Александр кьыхигъэщхьэхуКІащ дызэрыт илъэсым кьыриубыдэу Кавказ Ищхьэрэм зегъэужьыныжкІэ кьэралым программэр гъэхьэзырын яуэлну зэрамурадыр.

ЗэІущІэм хэтэхэм я гъэсэныгъэм хиубыдэ предприятэ нэхъ ин дыдэу 100. Абыхэм яхэхуащ КъБР-м и предприятэу плІы: «Кавказкабель» акционэр зэгъэхьныгъэр, «Риал» концернэр, «Этана» предприятэр, «Плана» технопаркыр.

ХЬЭПЭ Маринэ,

КъБР-м и Іэтащхьэмрэ Правительствэмрэ я пресс-Іуэхущапіэм и лэжьакІуэ.

● КъБР-м и Правительствэм

ЩІыр зэрагуэшыну щІыкІэр яубзыху

Ди газетым зэрытетащи, КъБР-м и Іэтащхьэм деж щыІэ Жылагъуэ советым хэтэкІ Жылагъуэ щІыр теухуа реформэр зэрегъэкІуэкІыпхъэм екъулІэмрэ жылагъуэм я бгъэдыхьэкІэмрэ кьыщыгъэпсэгъуа дэфтэрым.

ЗэІущІэр кьыщыщызэІуихьам КъБР-м и Іэтащхьэ **Къанокъуэ Арсен** жиІащ зытепсэльыхь Іуэхум экономикэ и лъэныкъуэкІэ - мывькъэшхуэ, ауэ щыхьукІи, социально-политикэ унэтІыныгъэ зэриІэр. Сыту жыпІэмэ, щІыр гуэшыныр теухуа гупсысэкІэ зэмыщхь. ЗиІэ щыхьу гупэр къэунэхуащ. Языныкъуэхэм къалъытэ зэрыщыстым хуэдэу къэгъэнэжьын хуейуэ, адрейхэм къагъэлъагъуэ куэд щІыкІэ щІым телъжьыхьэ щхьэрычэтыщІэхэм яІэщІэхьапІэхэу, ещанэ гупыр, псалъэм папщІэ, щІыр кьэралым ейуэ щытыну хуейщ. Мы Іуэхум мыхьэнэшхуэ зэриІэр, ар зэфІэпхыну зэрымытынщыр кьигъэлъэгъуа нэужь, республикэм и Іэтащхьэм кьыхигъэщащ зэкІыпІэр кьэгупсысыным 2006 гъэ лъандзрэ республикэр иужь зэритыр. А плальэм, илъэсиблым, кьриубыдэу КъБР-м и Правительствэм щы реформэм телъжьыхь комиссэ щІэ зэхишащ. Ауэ, Къанокъуэм зэрыжиІамкІэ, аехр кьызытеувыІахэм щыхубэр зэкІэ арэзы ищІакъым.

- Сэ кьыдэрысльытэмкІэ, псори арэзы зыщІын Іуэху бгъэдыхьэкІэр хуэмурэ кьэдгъэуэ абы дыкьыкІеуыІэн хуейуэ арати, - жиІащ Іэтащхьэм. - Нобэ фи пащхьэ кьитлъхьэну концепцэр сэбэп хуэну кьыдолъытэ зи гугъу щІы зэгурыІуэныгъэм и кУ. Ауэ ар зэрыгъэзэщІ щІыкІэм.

Къанокъуэм кьыдэхуэсахэм я пащхьэ кьрилъхьащ зэхагъэува концепцэм и купщІэр. Япрауэ, зэкІэкІэ кьызылъыс кьуажэдэсхэм щы Іыхьэхэр кьыхупачри (мэкъумэщым хуэхэахэр) уней мыткьу юридическэ ираГъэтх, ауэ щыхьыкІэ, концепцэр зэхэзылъхьахэм кьызэрылъытэмкІэ, апхуэдэ щІыр зыхуэхаххэм я бжьыгъэр нэхьыбэ хьунэ, нэхъ хьабыщІ. ЕтІуанэ, аграрнэ Іуэхум ехьэлІа щІыр зезыхьнухэм лІэужьыгъуэ зэмыщхьхэмкІэ ират хьунущ (щІыхьу щхьэхуэм е гупым, н.къ.). Ещанэу, мэкъумэш хозяйствэм хуэхэа щІыщхьэхэр кьаззэрылъэрыхьэм хуэдэу щІыкІу-щІыкІыу эпачх хьунукъым, сыт щхьэкІэ жьыпІэмэ, апхуэдэ Іуэху бгъэдыхьэкІэм аграрнэ секторым и технологие, экономикэ зыужьыныгъэр кьыхэзгъгъэувыІэ, нэхъыщхьэраци, кьуажэм и социальнощэнхабзэ зыужьыныгъэр иригъэжьакІуэ. Абы ипкъ иткІэ, хабзэм кьызэрезэгъым хуэдэу, щІыр зэрызэпачыным и инагъыр убзыхупхъэщ. Епланэгъ, фейдэ кьыпэкІуэу куэд щІауэ яГъэхьанкІэ щыхэр хуэчма зэрызхъунум егупсысыпхъэщ.

Концепцэм гъабжьэ хуэхъуэ апхуэдэ гупсысэхэр кьигъэльэгъуа нэужь, республикэм и Іэтащхьэм щыщІигъужащ властымрэ жылагъуэмрэ зэгурыІуэу щыІэм теухуа зэхъуэхьыныгъэхэр зэІухауэ, псоми я фейдэ кьызэрыхэкІыным хуэдэу ирагъэкІуэкІын зэрыхуейр.

ЩІыр фейдэ кьыпэкІуэу кьызэрыбгъэсэбэпыным щытепсэльыхьым, Къанокъуэ Арсен кьыхигъэщащ:

- Агропромышленнэ комплексым иджырей технологиещІэхэр хэмыту зыпхуеГъэужьынкъым, - жиІащ Іэтащхьэм. - Ди щІым ІэмалыщІэхэмкІэ дыгетхэжьыхьынкъым пащІэ, гектар къэс сом мелуан ныкъуэ нэблагъэ хэпльхьэн хуейщ. Ар зыхуэзэфІэкІын хуейщ? Апхуэдэу кьыхэзгъэщІэхьащ иджырей агротехнологиещІэхэр кьагъэсэбэпынмкІэ Кавказ Ищхьэрэ федеральнэ щыналъэм щыпащэхэм ди республикэр зэращІыщыр. Апхуэдэу дыхъун папщІэ, зи мыткьуэр кьаурэр щымыкъуу щІым телъжьыхь ди лъаэхэгъуэм я епльыкІэхэри реформэ щедгъэкІуэкІкІэ кьэдмыльытэнхэр кьеззэрыркъым.

Къэбэрдей-Балкъэр къэрал аграрнэ университетым и профессор, мэкъумэш щІэныгъэхэм я доктор, щІыр зыхуей хуэгъэзэныкъэ щІыуэпсыр кьэгъэсэбэпыныкІэ кафедрэм и унафэщІ **Шал Тимур** кьыщыпсалъэм, зыгурым и нэІэ щІэмыат, имей щІым хьер кьызэрымыкІыкІырщ япэу кьигъэтІыльэгъуар. КъБР-м мэкъумэш хозяйствэм хуэхэауэ иІэ щІы гектар мин 710,4-м щыщу процент 46-р гъавэ гесаПІэщ, процент 43-р быльэм гъэхъупІщ, 11-р мэкъумылэ кьызытрахащ. Ауэ щыхьыкІэ, приватизацэ ящІа хадэ щІыкІыхэрщ цІыхуэ и нэІэ щІэтыр, ар машІэ дыдэщ я щІым и процент 65-рэ приватизацэ щащІа Урысейм и адрей хэгъуэгуэхэм ельытауэ.

Шалым кьызэрилъытэмкІэ, кьуажэдэсхэм щІыр пщІэнщІу е сТын хуейщ, ауэ зы илъэсым щыщІэдзауэ илъэсипщІым а щІыпІэм щыпсэуэауэ щытыпхъэщ (цензоседлости), кьалэдэсхэм кьуажэхэм зыщрагъэтхъуэрэ щы кьыІамыхьэн папщІэ.

Лъскэн рабион администрацэм и Іэтащхьэ **Кебеков Валерий** жиІащ мы Іуэхум уепІэщІэкІ зэрымыхьунур, щы Іуэхум фІыуэ щымыгъуазэхэр жьыдэкрэ зэрыпсалъэм уедаІуэу утыку ихьэныр зэрыщыуагъэр. Адыгэ жылагъуэ зэгухьэныгъэхэм я дежкІыгъэр ззэшгъэуІу советым и Іэтащхьэ **Къалмыкъ Жылагъуэм** кьигъэльэгъуащ кьуажэдэсхэм я нэхъыбэр щІыр приватизацэ щыным зэрительхьэр, ауэ абын щІыхуэхэм я епльыкІэр хэльэгъ зэрыхуейр, щІы нэхъыбэ зыІыгъэм фІэкІа кьэралым зэрыдэмыІэпыкъур.

Высокогорнэ геофизикэ институтым и лаборатори и кьуэдзэ **Абшаев Магомед** кьыхигъэщащ щІы кІапэхэр нэхъ псынщІэу приватизацэ щыпІэмэ, кьуажэм дэс гъэжьапІэншэхэм я бжьыгъэр нэхъ машІэ зэрыхьунур. КъБР-м и Жылагъуэ палатэм и тхьамадэ **Тау Пщыкъан** жиІащ щІыр бдзэнду кьэзыщІэхэми я лэжьэкІэм зэ епльыжьын зэрыхуейр.

КъБР-м и Іэтащхьэм кьыхилъхьащ зэІуцІэм зи гугъу щащІа концепцэр щІым теухуа реформэм и лъабжьэу кьыщІэхуа. КъБР-м и Правительствэм и пщэ ирилъхьащ Совет тым хэтхэмрэ Іуэхум жьдэжру хэлэжьыхьхэмрэ а махуэм кьагъэльэгъуа епльыкІэхэу лъабжьэу, рестубликэм и цІыхуэхэр арэзы зыщІын реформэм и эхкІыпІэхэр яубзыхуну.

Нью-Йорк и хьэблэхэу псыдзэм и кьаурр нэхъ ину зытехуэну зыхуагъэфащэхэм щыпсэхуэр дагъэІэпхъуКІ. КъэхъуэхьащІэ ныбжьагъэм щахъэмэн мурадкІэ, ещанІэхэри, библиотекэхэри, нэгъуэщІ къэралІуэхущапІэхэри зэхуащІ, тыкъэнхэри цІыху къэзышхІ транспорт лІэужьыгъуэ псори, абы кхъухьлъатэхэри яхэту, лэжьэныкъым.

«Сэнди» псыдзэм и кьаурр нэхъ «щитЗэлъэгъуэну» кьалъытэр Нью-Йорк, Нью-Джерси штатхэрщ, абы зыщыхъужьмэным хуэунэтІа Іэмал псори кьагъэсэбэп.

Щыдагъэм и пІэкІэ - Дыгъэр

Саудей Къэрэпым Дыгъэм и кьарур нэхъыфІыкІыгъэсэбэныну мурадщ. Абы и гугъу ищІащ а къэралым и пащтыхьыкъуэ Турки эль-Файзаль.

«ЩІыдагъэр лъапІэ зІущ, хуабэ къеБгъэтын кьудей щхьэкІэ бгъэкІуэдыну, - жиІащ абы. - Дэ дыхуэкІуэн хуейщ щІыдагъэр дэрКІэ нэхъ мыкьэнэшхуэ зиІэ нэгъуэщІ Іэнатіэхэм кьыщыдгъэсэбэпыным, дызыхуейму къэпшІэнхэ кьыхэщІыкІынм. Дыгъэм кьыпкърыкІ хуабэр «къэтщтэным» иджыпсту текІуэдэнур хуейщ: 20-кІэ уэзІэбжьажьэ ящу щытам и процент 15-рщ. Дэ ар Іэмал имыІэу кьэдгъэсэбэпын хуейм кьызэлъытэ».

ЩІыдагъэкІэ кьуей дыдэ а къэралым апхуэдэ мурад зэрыщащІар тІэкІу гъэщІагъэнми, абы гуБзыгъэгъэ **Аксаньр Михаил.**

Дунейм и щыхъыбархэр

Партитхум я лІыкІуэхэр зыхэт Радэщ Іэ

Украинэм вэсэмахуэ щекІуэкІа парламент хахыныгъэхэм. КъарикІуахэм кьыгъэрагъэлъагъуэмкІэ, Радэ Нэхъыщхьэм партитхум я лІыкІуэхэр хатынущ. Абы щыкІэт техуэрэ бжьыгъэкІэ дыгъуасэ кьитащ а къэралым и ХэхакІуэ комиссэ нэхъыщхьэм.

«ЩІыдагъэр зэрыпсалъэ, хуабэ къеБгъэтын кьудей щхьэкІэ бгъэкІуэдыну, - жиІащ абы. - Дэ дыхуэкІуэн хуейщ щІыдагъэр дэрКІэ нэхъ мыкьэнэшхуэ зиІэ нэгъуэщІ Іэнатіэхэм кьыщыдгъэсэбэпыным, дызыхуейму къэпшІэнхэ кьыхэщІыкІынм. Дыгъэм кьыпкърыкІ хуабэр «къэтщтэным» иджыпсту текІуэдэнур хуейщ: 20-кІэ уэзІэбжьажьэ ящу щытам и процент 15-рщ. Дэ ар Іэмал имыІэу кьэдгъэсэбэпын хуейм кьызэлъытэ».

ЩІыдагъэкІэ кьуей дыдэ а къэралым апхуэдэ мурад зэрыщащІар тІэкІу гъэщІагъэнми, абы гуБзыгъэгъэ **Аксаньр Михаил.**

Дунейм и щыхъыбарэр

ЖЪОКІЭМЫХЬУ Маринэ.

Гу зылъытапхъэ

ІУЛЪХЬЭ зэрызэІэпахым, коррупцэм пыщІа Іуэхуэхэр зэралэжьым е алэжьыну зэрызагъэхъэзырым теухуа хьэбархэм фыщыгъуазэмэ, сыт хуэдэ зэманми фыпсапІэ хьунущ Къэбэрдей-Балкъэр Республикэм и Іэтащхьэм и Администрацэм и деж щыІэ **8 (8662) 47-17-79, 47-32-56** телефонхэмкІэ.

Къэбэрдей-Балкъэр Республикэм и Іэтащхьэм и деж Ныкъуэдыкъуэхэм я ІуэхуэхэмкІэ щыІэ советым, Къэбэрдей-Балкъэр Республикэм и Іэтащхьэм 2012 гъэм щыщышылэм и 24-м кьыдигъэкІа Указ №99-УГ-мкІэ кьищтам, зэхъуэжкІынигъэхэр хэлъхьэным и Іуэхукіэ

Къэбэрдей-Балкъэр Республикэм и Іэтащхьэм и Указ

1. Къэбэрдей-Балкъэр Республикэм и Іэтащхьэм и деж Ныкъуэдыкъуэхэм я Іуэхуэхэмкіэ щыІэ советым, Къэбэрдей-Балкъэр Республикэм и Іэтащхьэм 2012 гъэм щыщышылэм и 24-м кьыдигъэкІа Указ №99-УГ-мкІэ кьищтам, мы кьыкІэпхьыкІу зэхъуэжкІынигъэхэр хэлъхьэн:

а) Советым хэтъэхьэн мы кьыкІэлъыкІуэхэр:

КІэнцІалий А.Л. - Къэбэрдей-Балкъэр Республикэм узынишагъэр хьумэнымкІэ и министрым и кьалэнхэр зыгъэзащІэр

Кладько И. Е. - Прохладнэ кьалэ округым и щІыналъэ администрацэм и Іэтащхьэр *(зэгурыІуэгъ)*

Къумахуэ М. Л. - Къэбэрдей-Балкъэр Республикэм ЦІыхубэ хъыбарегъащІэ ІуэхущапіэхэмкІэ и къэрал комитетым и унафэщІыр

Фырэ Р. Б. - Къэбэрдей-Балкъэр Республикэм щэнхабзэмкІэ и министрыр

Хьыжьрокъуэ С. Б. - Къэбэрдей-Балкъэр Республикэм щІалэгъуалэм я ІуэхуэхэмкІэ и министрыр;

б) Советым кьыхэзгъэкІыжьын Амщыкъуэ Ф.Къ., Пархоменкэ Ю.В. сымэ.

2. Мы Указым кьару егъуэт Іэ щыщІэздза махуэм щегъэжьауэ.

Къэбэрдей-Балкъэр Республикэм и Іэтащхьэ КЪАНОКЪУЭ Арсен

Налшык къалэ
2012 гъэм жэпуэгъуэм и 19-м
№141-УГ

Къуэдзокъуэ Муратрэ *(сэмэгумкІэ)* **мэбанэ.**

● Хъыбар гуапэ

Къуэдзокъуэмрэ Хьэбэчырымрэ дунейпсо чемпионщ

Жэпуэгъуэм и 28-м Бразилием и Сальвадоре къалэм щиухащ дзюдомкІэ командхэм я дунейпсо чемпионат. Урысей Федерацэм и гуп кьыхэхам хэту абы дыщэ медалхэр кьыщыгъаш Къуэдзокъуэ Муратрэ Хьэбэчыр Муратрэ.

Хьэбэчыр Мурат

УРЫСЕЙ Федерацэм и командэ кьыхэхам зэкІэлъхьэжьу Украинэр, Бразилиер, Корее Ипщэр хигъащІэри, финалым нэсащ. Абы хьэрэуэрэгъу кьащІыхьэхьуащ Японием и дзюдоистльэщхэр. АрщхьэкІэ ди щІалэхэр кьикІуэтакъым икІи дыщэ медалхэр зыІэрагъэхащ.

Дунейпсо чемпион хьуа Урысей Федерацэм и командэ кьыхэхам и щІыхьыр яхъумащ ди лъахэгъуэхэр Къуэдзокъуэ Муратрэ (килограмм 73-м нэс зи хьэлъагъхэм я деж щыбзишІащІ) Хьэбэчыр Муратрэ (килограмм 81-м нэс). Ахэр я эзІуцІэ псоми щытекІуащ.

ЖЫЛАСЭ Заурбэч.

Щыдагъэм и пІэкІэ - Дыгъэр

Саудей Къэрэпым Дыгъэм и кьарур нэхъыфІыкІыгъэсэбэныну мурадщ. Абы и гугъу ищІащ а къэралым и пащтыхьыкъуэ Турки эль-Файзаль.

«ЩІыдагъэр лъапІэ зІущ, хуабэ къеБгъэтын кьудей щхьэкІэ бгъэкІуэдыну, - жиІащ абы. - Дэ дыхуэкІуэн хуейщ щІыдагъэр дэрКІэ нэхъ мыкьэнэшхуэ зиІэ нэгъуэщІ Іэнатіэхэм кьыщыдгъэсэбэпыным, дызыхуейму къэпшІэнхэ кьыхэщІыкІынм. Дыгъэм кьыпкърыкІ хуабэр «къэтщтэным» иджыпсту текІуэдэнур хуейщ: 20-кІэ уэзІэбжьажьэ ящу щытам и процент 15-рщ. Дэ ар Іэмал имыІэу кьэдгъэсэбэпын хуейм кьызэлъытэ».

ЩІыдагъэкІэ кьуей дыдэ а къэралым апхуэдэ мурад зэрыщащІар тІэкІу гъэщІагъэнми, абы гуБзыгъэгъэ **Аксаньр Михаил.**

Дунейм и щыхъыбарэр

ЖЪОКІЭМЫХЬУ Маринэ.

Нобэ

Соткилавэ Зураб федаІуэ!

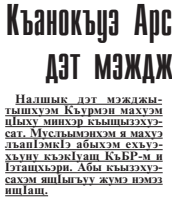

СССР-м и цІыхубэ артист Соткилавэ Зураб Налшык къэкІуэ. Нобэ, жэпуэгъуэм и 30-м, сыхьат 18.30-м, абы концерт щытынущ Налшык дэт Къэрал киноконцерт гъэтъэгъуанэм.

КУРЖЫ уэрэджьыІакІуэм и макъ лъэщыр япэу щигъэІуар СССР-м и Театр инырщ. Бизе Жорж и «Кармен» операэм щыхэтам щыслъэдзауэ абы и пщІэм кІуэ пэтми хэхъуащ, цІыхубэм ягу дыхьащ.

Кьыхэгъэщыпхъэщ, 2012 гъэм артист щэрыІуэр илъэс 75-рэ зэриклър Урысейм и Театр иным зэрыхуигъэтъэпІар.

Соткилавэ Зураб Налшык щытыну концертыр кьыхэзгъэзэпэщар КъБР-м Щэнхабзэмкіэ и министерствэрщ, Урысейм Щэнхабзэмкіэ и министерствэр кьыдэлэпыкъуэ. Концертыр хохьэ Темыркъан Юрэ и щІэр зэрихьэу зэхаубла симфоние музыкэмкІэ щІыналъэ зэхуаку фестивальм.

Соткилавэ и концертым пщІэнпэу щІагъэхьэнущ.

Политикэ залымыгъэм текІуэдахэм я махуэм ирихьэлІэу Къэбэрдей-Балкъэр Республикэм и Іэтащхьэ Къанокъуэ Арсен цІыхухэм

зэрызахуигъазэр

Республикэм щыпсэухэу пщІэ зыхуэсщІыхь!

Гъэ хъэс жэпуэгъуэм и 30-м Урысей Федерацэм ягу кьыщагъэкІыж Политикэ залымыгъэм текІуэдахэр.

Хабзэншагъэмрэ залымыгъэмрэ ди республикэми кьыльыІэсащ. ЗэтеувагъащІэ, зызыужьу щІэзыдза къудей Къэбэрдей-Балкъэрым и дежкІэ икъуэкІэ хэщІыныгъэшхуэу щытащ интеллигенцэм, щэнхабзэм, егъэджакІуэхэм, цІыхубэ хозяйствэм и Іэнатіэ зэмылІэужьыгъуэхэм пэрытхэм яІыщІ куэд зэрагъэкІуэдар. Апхуэдэ лей зытехьажьэм яхэтащ зэчиІыгъэ зыбгъэдэль щІагъэгъэпІ, тхакІуэ ныбжьыщІэхэу, производствэм и цІыху пашэу хэкум екІуу хуэлэжьэфынухэр. Зэхэзэхуэн ящІащ дин псоми я лІыкІуэхэри.

Мыхьэнэшхуэ иІэщ лъэхъэнэ псом и гуэзвэгъуэм цІыхухэр щыгъуэзу щытыным, лажьэншэу зэхэзэхуэн ящІахэм, ягъэкІуэдахэм я гур щІэузыным икІи апхуэдэ дапэкІэ зэи къэмыхъужьын папщІэ дэтхэнэми хуэфІкІ илажьынын. Ди блокІар зэрытщІымыгъупщэм, тхыдэм ипэжьпІэр ди гум зэриІыным къадэкІуэу, дэ ди къалэнщ законым, цІыхум и хуитынымрэ хьэрэм, цІыху гъащІэм пщІэ хуащІу, ди лъэпкъхэм я хабзэхэм я лъабжьэу щыт фІыгъуэхэр къалъытэу щІэблэр дгъэсэну.

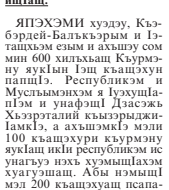

КУРЖЫ уэрэджьыІакІуэм и макъ лъэщыр япэу щигъэІуар СССР-м и Театр инырщ. Бизе Жорж и «Кармен» операэм щыхэтам щыслъэдзауэ абы и пщІэм кІуэ пэтми хэхъуащ, цІыхубэм ягу дыхьащ.

Кьыхэгъэщыпхъэщ, 2012 гъэм артист щэрыІуэр илъэс 75-рэ зэриклър Урысейм и Театр иным зэрыхуигъэтъэпІар.

Соткилавэ Зураб Налшык щытыну концертыр кьыхэзгъэзэпэщар КъБР-м Щэнхабзэмкіэ и министерствэрщ, Урысейм Щэнхабзэмкіэ и министерствэр кьыдэлэпыкъуэ. Концертыр хохьэ Темыркъан Юрэ и щІэр зэрихьэу зэхаубла симфоние музыкэмкІэ щІыналъэ зэхуаку фестивальм.

Соткилавэ и концертым пщІэнпэу щІагъэхьэнущ.

Ди къуэш республикэхэм

Улахуэр фІадыгъ

КЪЭРЭШЕЙ-ШЭРДЖЭС. ***Республикэм и агрокомбинатым и лэжьакІуэхэм Іэрагъэхьэну улахуэ ахьшэр фІадыгъуащ.***

Ахьшэр яІыгъыу административнэ унэм щІэкІри, кассирхэм теплицэхэмкІэ яуэтІащ, лэжьакІуэхэм я улахуэр иратыну. А напІэзыпІэм нэкІыупхъэхэр зыІыуІэ бзаджащІэхэр, хьаращхуэхэр яІыгъыу, къатеуэри, сом мелуанрэ ныкъуэм щІигъу ахьшэ зэрыльэ сумкІи 3-р трахащ.

Кассирхэм ятеуа щІэпхъаджащІэхэр «Рено Логан» автомашинэ фІыщІэмкІэ щІэпхъуэжащ. Транспортыр хьифІадзэжауэ нужькІэ хабзэхьумэхэм къагъэзэжащ. Абыхэм ятеуауэ зыхуагъэфащэ ильэс 25-рэ зи ныбжь УстьДжегута щыпсэур кьаІыхьуэ.

Сабий унэм щохьэщІэ

АДЫГЕЙ. ***Ведомствэм щІэмыт хьунакІуэ кьудамэмрэ (ОВО) республикэмкІэ МВД-м и деж щыІэ Жылагъуэ советымрэ я лІыкІуэхэр Сабий унэм щыІащ.***

Жэпуэгъуэм и 29-м ОВО-р кьыщыІэзэрагъэпэща махуэщ. Іэнатіэр илъэс 60 щІрикъум ирихьэлІэу абы и лэжьакІуэхэм псапащІэ Іуэху зэфІахьыну мурад ящІащ. Пилоциехэр. Адыгейм и республикэ Сабий унэм и гъэсэнхэм я хьэщІащ. ЦІыкІуэхэр итхьэкІуэу епльащ республикэм и театр студиехэм ящыщ зым игъэльэгъуа «Курочка Ряба» спектаклым. ХьэщІэхэм сабийхэм тыгъэхэр нрагащ. Ар кьыхэзгъэпэщащ езыхэр зыщІэупщІахэм, кьыхуахьыну зыхуейхэм елЬытауэ.

УЭРДОКЪУЭ Женя.

Ди къуэш республикэхэм

Ди зэпыщІэныгъэхэр

Щыдагъэм и пІэкІэ - Дыгъэр

Саудей Къэрэпым Дыгъэм и кьарур нэхъыфІыкІыгъэсэбэныну мурадщ. Абы и гугъу ищІащ а къэралым и пащтыхьыкъуэ Турки эль-Файзаль.

«ЩІыдагъэр лъапІэ зІущ, хуабэ къеБгъэтын кьудей щхьэкІэ бгъэкІуэдыну, - жиІащ абы. - Дэ дыхуэкІуэн хуейщ щІыдагъэр дэрКІэ нэхъ мыкьэнэшхуэ зиІэ нэгъуэщІ Іэнатіэхэм кьыщыдгъэсэбэпыным, дызыхуейму къэпшІэнхэ кьыхэщІыкІынм. Дыгъэм кьыпкърыкІ хуабэр «къэтщтэным» иджыпсту текІуэдэнур хуейщ: 20-кІэ уэзІэбжьажьэ ящу щытам и процент 15-рщ. Дэ ар Іэмал имыІэу кьэдгъэсэбэпын хуейм кьызэлъытэ».

ЩІыдагъэкІэ кьуей дыдэ а къэралым апхуэдэ мурад зэрыщащІар тІэкІу гъэщІагъэнми, абы гуБзыгъэгъэ **Аксаньр Михаил.**

Дунейм и щыхъыбарэр

ЖЪОКІЭМЫХЬУ Маринэ.

Лъэпкъ Іуэщыгъэ:

Уи анэ зэрымысым дыщасэ умыкІуэ.

Мазибгъум кърикIуахэр

КъБР-м Экономикэ зыужьыныгъэмрэ сатумкIэ и министерствэм къыщацIыгъэкIи 2012 гъэм и щыкIуагъэ-фокIадэ мазэхэм республикэм и социально-экономикэ зыужьыныгъэм къарикIуахэр.

МИНИСТЕРСТВЭМ и макроэкономикэ къудамэм и IэщIагъэлI-эксперт нэхъыщхьэ Къер Залинэ зэрыжиIамкIэ, ди дежи щащIауэ ящэ хьэпшылхэм, «щIым и хьугъуэфIыгъэхэр къыщIэхыныр», «сырьем елэжь IэнатIэр», «электрокъарур, газыр, псыр щIэжьыныбжэр тегуэшэнымрэ» лIэужьыгъэмкIэ эофIагъэкIа лэжьыгъэхэм я уасэр сом мелард 28-рэ мелуан 820,9-рэ мэхъу. Промышленностым и IэнатIэм нэгъабэ и апхуэдэ зэманым къриубыдэу 2012 гъэм и щIыпIэ-фокIадэ мазэхэм продукцэу къыщIигъэкIащ процент 125-рэ.

ЩIым къыщIах хъугъуэфIыгъуэ сом мелуан 45,7-рэ и уасэ щахуэкIуэхэм хурагъэшащ, апхуэдэ продукцэу къыщIахар нэгъабэ и апхуэдэ зэманым елытауэ процент 119,1-рэ мэхъу.

Сырьем елэжь IэнатIэм щэхуэкIуэхэм якуригъэшащ сом мелард 22-рэ мелуан 988,3-рэ и уасэ продукцэ, а IэнатIэмкI кьиIэжьа продукцэр нэгъабэ и апхуэдэ зэманым елытауэ процент 128,3-рэ хъуащ.

Электрокъарур, газыр, псыуэ сом меларди 5-рэ мелуан 786,9-рэ и уасэ кьалэжьри трагуэшащ, мы IэнатIэм и зэфIэкIкIэ нэгъабэ елытауэ процент 113,2-м нэсащ.

Мэкъумэш IэнатIэм щылажьэ псоми (мэкъумэш организацэхэм, мэкъумэшыщIэ (фермер) хозяйствэхэм, щхьэхуэкIуэ хьэрыкIуэтыщIэхэр, унагъуэхэм) иджы зекIуэ уасэхэм ятеIыхьауэ 2012 гъэм и щIышыла - фокIадэ мазэхэм зэкIэмкIи продукцэу сом мелард 21-рэ мелуан 355,1-рэ и уасэ е нэгъабэ и апхуэдэ зэманым елытауэ процент 105-рэ кьалэжьауэ къабжащ. Жэпуэгъэм и 1-м ирихьэлIэу гъавэ-гъавэ мин 231,4-рэ, хадэхэкIыу тонн мин 248,1-рэ, кIэртIофу тонн мин 210,8-рэ, сэхуранэу тонн мин 22,7-рэ кърахьэлIэжащ.

Хозяйствэ лIэужьыгъэу псоми былымы мин 275-рэ (нэгъабэ и апхуэдэ зэманым елытауэ процент 9,5-кIэ нэхъыбэ), абы щыщу мин 133,4-рэ (процент 10,8-кIэ нэхъыбэ), кхъуэу мин 54,2-рэ, мэлрэ бжэну мин 410,9-рэ яIащ.

Былымым и процент 69,9-р, жэмхэм я процент 73-р, кхъуэм и процент 13,1-р, мэлэмрэ бжэнхэмрэ я процент 54,7-р зыхэхьэрэр уней хозяйствэхэрщ. КьызэрабжамкIэ, хозяйствэ лIэужьыгъуэ псоми былымылрэ дждашу (зэрыпсэууэ шэчауэ) тонн мин 60,7-рэ (нэгъабэ елытауэ процент 109,9-рэ), гъэшу тонн мин 313,4-рэ (процент 111,9-рэ), дждашIэу мелуани 140,7-рэ (процент 100,2-рэ) кьалэжьащ.

«Ухуэныгъэ» IэнатIэм екьэлIауэ сом меларди 3-рэ мелуан 203-рэ и уасэ (нэгъабэ и апхуэдэ зэманым елытауэ процент 105-рэ) лэжьыгъэ ягъэзэщIащ. 2012 гъэм и щIышылэ - фокIадэ мазэхэм псори зэхэту фэтэр 1333-рэ (абы щыщу къуажэхэм фэтэр 425-рэ) хьэзыр яIащ. Ятэ псэуплIэхэр метр зэбгъуэнатIэ мини 178,6-рэ (нэгъабэ елытауэ процент 102,2-рэ) мэхъу. Къуажэхэм бжэным щащIар метр зэбгъуэнатIэ мин 45,1-рэщ. Ар нэгъабэ и апхуэдэ зэманым елытауэ процент 8,1-кIэ нэхъ мащIэщ.

2012 гъэм и япэ мазибгъум розницэ сатур сом мелард 56-рэ мелуан 389-рэ яIащ, товар бжыгъэкIэ щыщIэхэм, ар нэгъабэ и апхуэдэ зэманым елытауэ процент 6-кIэ нэхъыбэщ. И зэхэлъыкIэкIэ къапщтэмэ, розницэ сатум ерыскъыхэкIыу щымыт товару процент 52,1-рэ, ерыскъыкIэ процент 47,9-рэ щащIащ. ЦIыхуэхэм шхыну, фадэрэ псыуэ, тутыну сом мелард 27-рэ меларди 2-рэ и уасэ, ерыскъыкIэкIыу щымыт товару сом мелард 29-рэ мелуан 387-рэ иращащ.

ЗекIуэ уасэхэм ятещIыхьауэ къапщтэмэ, пщIэ зыщIэ зэхуэныкъуэхэм сом мелард 13-рэ мелуан 331,8-рэ я нэгъабэ и апхуэдэ зэманым елытауэ процент 106,4-рэ и уасэ хуащIащ.

КьызэрабжамкIэ, ирагъэжьауэ ятетIысхьауэ щIыпIэ щIып

Политикэ залымыгъэм хэкIуэдахэм я фэеплъ махуэм притхьэлIу дэ зыхуэдгъэщащ абы екъэлIауэ лажьэ хуэфащэ псо жылагъуэ зэгухьэныгъэм Къэбэрдей-Балькъэрым щIэ къудамэм и унафэщI Щыхьмырзэ Маркс.

- ПОЛИТИКЭ зэхэзехуэм и зэманым лей зытехьэхэм я Iуэхукlэ зэIуцIэ екIуэкIырти, арэзы сыкъэзыгъэлъэпIащ куэд щыжаIэрт. Си гум екэлат апхуэдэ гузэвегъуэм пхрагъкIа ди нэхъыжьхьэм зыри зэрыхуамыщIэфыр. Псэльэн яуха нэужь, сыкъэтэджкри, си Iуэху еплъыкIэр жысIащ. Си псальэхэр зэрызэхахыу, щIэсхэр кьиззэрыIэтри, сэ унафэщIу сыхахащ. Абы пхьанджэ гъэ кьару кьиззэрихькIэ схуэзэфIэкIыр зэрысщIэнум нужь ситщ. Iэжьыгъэр гъунэжщ, сшарэт жыIэнмэ, пщIэн бгъэзытынуф.

- Сэ зэрысщIэмкIэ, уэ укъыдзыхэкIа псэпкъри уи унагъуэри бэлыхь зрагъэшъачхэм ящыщщ...

- Адыгэ унагъуэ сыкъыхэкIащ, Псыгуэнсу къуажэм сыщыщщ. Щыхьмырзэхэ унагъуэ 13 дзыхьуэр аращ. Ди Iьэпкъым нэхъыжьу исар щIыхьэплI хьурт, си адэшхуэр я пашэу. Щыхьмырзэ Кушыку и къуэш нэхъыщIэхэу Путl, Шамсэдин, Дзу сымэ 1937 гъэм дашри яуIащ. Мы зэкъуэшхэр а зэманым лъэрыхьу псэурт, къулейт, щIыхьхэм фIыуэ кьалъагъурт, пщIэ яIэт, уэркът. Зэман бзаджэм я пащIэнтIэнскIэ кьалэжьа мылькур щытрахым мыарэзынныгъэ къагъэлъэгъуати, фламыща щымыIэжу, властым пэщIэувауэ ягъэIури, я гъэIуэдащ. Си адэр илъэс 70щIым иту кьэнати, лэжьапIи пкъамыту цIыхуми зыхамыгъэхьэу, Iумпэм ящIу, цIыкI трагъэIуIащ, гуПу ирагъэхьащ. Хэку зауэшхуэр кьыщхъеиэм, сэ зы илъэс фIэкIа сихьурт зэкIым. Абы щыгъуэми пэщIагъэуваклым сиадэр, дзэм хагъэзыжауэ хэкум папщIэ зэуэнуи дзыхь кьыхуащIакъым. Унэм кьыдзэна лы Iэчлъэчышхуэр нэмыщIхэм гъэр щIэрт, дашащ. Си анэмрэ илъэс 96-рэ ирикъуа, си нэхэм ямылъагъуж си анэшхуэмрэ дызэщIыгъуу нужьмкIэ дэрж советхэм я дзэм дашащ. Илъэс 14-кIэ Къэзахстан Ипщэ областым дыщыщащ. 9-нэ классым сыщIэсу, хуит дыкъащIыкри, хэкум кьэдгъэзэжащ. Си анэшхуэр илъэсиплI 113-кIэ псэуагъэ, абы дунейм щехьыкри, сэ сыщIалэ цIынэу щIэсклъэжауэ щытащ.

● Жэпуэгъуэм и 30-р Политикэ Iуэхукlэ зэхэзехуэн зэращIам и зэранкIэ хэкIуэдахэм я фэеплъ махуэщ

ЩЫХЬМЫРЗЭ Маркс: Псапэ сщIэну сыхуейщ

Дыкъэкlуэжа нужь, унэ дыдэрэмыIэм кьыхэкIыу, зыхэмакIи ди блатэхэм я деж дыщыIащ. Иужьклэ щы къэдубыдри, сэ къэзлжьамкIэ, си Iэкlэ згъэжа чырбышымкIэ унэ сщIащ. Еджапlэр къэзхури, университетми сыщIэтIысхащ. Куэдрэ кьыскъухихуащ егъэлеяуэ гуГу сыщехь, ауэ си анэ губзыгъэр сытым щыгъуи си гъусэти, кьыстригъэхьэлъэртэкъым. Бегъымбарым хуэзгъадэт ар, сыт и лъэныкъуэкIи си чэнджэщагъэт, гъэзугуГэльагъуэт. ИужьклI, лъэ быдзкIэ сыува нэужь, си анэм и цIэкIэ «Джамиля» дэрбзэр Iуэхущапlэ Нарткъалэ кьыщыззЫуэхуэщытащ. Ди анэм нэмэз ящIырт. Дунейм ехьыкьым ильэс зыбжанэ иIэу, кьызжиIат: «Дунейм теткъым кьыстехьэлъэ, сэ сыщымыIэжмэ, нэмэз ящIу, Тхъэ елъэIуу ди унагъуэм зыри кьиззримынэнум фIэкIа». Ар щыззэхэсхьи зегъэсхэзу, абы лъандзрэ нэмэзи сощ, мэжджытми сокIуэ.

Си анэм и гуГу щыпхуэсщIакlэ, си адэм теухуа хьыбарми ущIэзгъэдэIунщ. 1960 гъэм университетым и ягъ курсым сыщIэсу, Арщыдан щыщ си ныбжьегъу щалэм кьыжжIащ и кьуажэ дэс гуэрым зауэ зэманым кIуэдауэ щыта и кьуэшыр Америкэм щыIэу кьитГуэтыжауэ, иджы письмо зэхуэтахуу, зэрящIэу. Абы и пэ кьыхуэу кьэзгъэнатэкъым си адэр кьыщыщымыльхьыкуэр ящыщIэмыупщIарэ. Тездзэри, си гуГу кьыскъуащIам дежь сыкIуащ. Си Iуэху ящIэрэ, сыкIуащ. Илъэс 14-кIэ Къэзахстан Ипщэ областым дыщыщащ. 9-нэ классым сыщIэсу, хуит дыкъащIыкри, хэкум кьэдгъэзэжащ. Си анэшхуэр илъэси 113-кIэ псэуагъэ, абы дунейм щехьыкри, сэ сыщIалэ цIынэу щIэсклъэжауэ щытащ.

Iуэхуэхэр зэрыхъарзынэу, зэран кьытхуэхьункIэ зэрыщIэнур, сэ щыхуэстекъым щыгъуи си гъусэти, кьыстригъэхьэлъэртэкъым. Бегъымбарым хуэзгъадэт ар, сыт и лъэныкъуэкIи си чэнджэщагъэт, гъэзугуГэльагъуэт. ИужьклI, лъэ быдзкIэ сыува нэужь, си анэм и цIэкIэ «Джамиля» дэрбзэр Iуэхущапlэ Нарткъалэ кьыщыззЫуэхуэщытащ. Дунейм ехьыкьым ильэс зыбжанэ иIэу, кьызжиIат: «Дунейм теткъым кьыстехьэлъэ, сэ сыщымыIэжмэ, нэмэз ящIу, Тхъэ елъэIуу ди унагъуэм зыри кьиззримынэнум фIэкIа». Ар щыззэхэсхьи зегъэсхэзу, абы лъандзрэ нэмэзи сощ, мэжджытми сокIуэ.

Си анэм и гуГу щыпхуэсщIакlэ, си адэм теухуа хьыбарми ущIэзгъэдэIунщ. 1960 гъэм университетым и ягъ курсым сыщIэсу, Арщыдан щыщ си ныбжьегъу щалэм кьыжжIащ и кьуажэ дэс гуэрым зауэ зэманым кIуэдауэ щыта и кьуэшыр Америкэм щыIэу кьитГуэтыжауэ, иджы письмо зэхуэтахуу, зэрящIэу. Абы и пэ кьыхуэу кьэзгъэнатэкъым си адэр кьыщыщымыльхьыкуэр ящыщIэмыупщIарэ. Тездзэри, си гуГу кьыскъуащIам дежь сыкIуащ. Си Iуэху ящIэрэ, сыкIуащ. Илъэс 14-кIэ Къэзахстан Ипщэ областым дыщыщащ. 9-нэ классым сыщIэсу, хуит дыкъащIыкри, хэкум кьэдгъэзэжащ. Си анэшхуэр илъэси 113-кIэ псэуагъэ, абы дунейм щехьыкри, сэ сыщIалэ цIынэу щIэсклъэжауэ щытащ.

Дыкъэкlуэжа нужь, унэ дыдэрэмыIэм кьыхэкIыу, зыхэмакIи ди блатэхэм я деж дыщыIащ. ИужьклI щы къэдубыдри, сэ къэзлжьамкIэ, си Iэкlэ згъэжа чырбышымкIэ унэ сщIащ. Еджапlэр къэзхури, университетми сыщIэтIысхащ. Куэдрэ кьыскъуихуащ егъэлеяуэ гуГу сыщехь, ауэ си анэ губзыгъэр сытым щыгъуи си гъусэти, кьыстригъэхьэлъэртэкъым. Бегъымбарым хуэзгъадэт ар, сыт и лъэныкъуэкIи си чэнджэщагъэт, гъэзугуГэльагъуэт. ИужьклI, лъэ быдзкIэ сыува нэужь, си анэм и цIэкIэ «Джамиля» дэрбзэр Iуэхущапlэ Нарткъалэ кьыщыззЫуэхуэщытащ. Дунейм ехьыкьым ильэс зыбжанэ иIэу, кьызжиIат: «Дунейм теткъым кьыстехьэлъэ, сэ сыщымыIэжмэ, нэмэз ящIу, Тхъэ елъэIуу ди унагъуэм зыри кьиззримынэнум фIэкIа». Ар щыззэхэсхьи зегъэсхэзу, абы лъандзрэ нэмэзи сощ, мэжджытми сокIуэ.

Си анэм и гуГу щыпхуэсщIакlэ, си адэм теухуа хьыбарми ущIэзгъэдэIунщ. 1960 гъэм университетым и ягъ курсым сыщIэсу, Арщыдан щыщ си ныбжьегъу щалэм кьыжжIащ и кьуажэ дэс гуэрым зауэ зэманым кIуэдауэ щыта и кьуэшыр Америкэм щыIэу кьитГуэтыжауэ, иджы письмо зэхуэтахуу, зэрящIэу. Абы и пэ кьыхуэу кьэзгъэнатэкъым си адэр кьыщыщымыльхьыкуэр ящыщIэмыупщIарэ. Тездзэри, си гуГу кьыскъуащIам дежь сыкIуащ. Си Iуэху ящIэрэ, сыкIуащ. Илъэс 14-кIэ Къэзахстан Ипщэ областым дыщыщащ. 9-нэ классым сыщIэсу, хуит дыкъащIыкри, хэкум кьэдгъэзэжащ. Си анэшхуэр илъэси 113-кIэ псэуагъэ, абы дунейм щехьыкри, сэ сыщIалэ цIынэу щIэсклъэжауэ щытащ.

Дыкъэкlуэжа нужь, унэ дыдэрэмыIэм кьыхэкIыу, зыхэмакIи ди блатэхэм я деж дыщыIащ. ИужьклI щы къэдубыдри, сэ къэзлжьамкIэ, си Iэкlэ згъэжа чырбышымкIэ унэ сщIащ. Еджапlэр къэзхури, университетми сыщIэтIысхащ. Куэдрэ кьыскъуихуащ егъэлеяуэ гуГу сыщехь, ауэ си анэ губзыгъэр сытым щыгъуи си гъусэти, кьыстригъэхьэлъэртэкъым. Бегъымбарым хуэзгъадэт ар, сыт и лъэныкъуэкIи си чэнджэщагъэт, гъэзугуГэльагъуэт. ИужьклI, лъэ быдзкIэ сыува нэужь, си анэм и цIэкIэ «Джамиля» дэрбзэр Iуэхущапlэ Нарткъалэ кьыщыззЫуэхуэщытащ. Дунейм ехьыкьым ильэс зыбжанэ иIэу, кьызжиIат: «Дунейм теткъым кьыстехьэлъэ, сэ сыщымыIэжмэ, нэмэз ящIу, Тхъэ елъэIуу ди унагъуэм зыри кьиззримынэнум фIэкIа». Ар щыззэхэсхьи зегъэсхэзу, абы лъандзрэ нэмэзи сощ, мэжджытми сокIуэ.

- Адыгэ унагъуэ сыкъыхэкIащ, Псыгуэнсу къуажэм сыщыщщ. Щыхьмырзэхэ унагъуэ 13 дзыхьуэр аращ. Ди Iьэпкъым нэхъыжьу исар щыхьмплI хьурт, си адэшхуэр я пашэу. Щыхьмырзэ Кушыку и къуэш нэхъыщIэхэу Путl, Шамсэдин, Дзу сымэ 1937 гъэм дашри яуIащ. Мы зэкъуэшхэр а зэманым лъэрыхьу псэурт, кьулейт, щIыхьхэм фIыуэ кьалъагъурт, пщIэ яIэт, уэркът. Зэман бзаджэм я пащIэнтIэнскIэ кьалэжьа мылькур щытрахым мыарэзынныгъэ къагъэлъэгъуати, фламыща щымыIэжу, властым пэщIэувауэ ягъэIури, я гъэIуэдащ. Си адэр илъэс 70щIым иту кьэнати, лэжьапIи пкъамыту цIыхуми зыхамыгъэхьэу, Iумпэм ящIу, цIыкI трагъэIуIащ, гуПу ирагъэхьащ. Хэку зауэшхуэр кьыщхъеиэм, сэ зы илъэс фIэкIа сихьурт зэкIым. Абы щыгъуэми пэщIагъэуваклым сиадэр, дзэм хагъэзыжауэ хэкум папщIэ зэуэнуи дзыхь кьыхуащIакъым. Унэм кьыдзэна лы Iэчлъэчышхуэр нэмыщIхэм гъэр щIэрт, дашащ. Си анэмрэ илъэс 96-рэ ирикъуа, си нэхэм ямылъагъуж си анэшхуэмрэ дызэщIыгъуу нужьмкIэ дэрж советхэм я дзэм дашащ. Илъэс 14-кIэ Къэзахстан Ипщэ областым дыщыщащ. 9-нэ классым сыщIэсу, хуит дыкъащIыкри, хэкум кьэдгъэзэжащ. Си анэшхуэр илъэси 113-кIэ псэуагъэ, абы дунейм щехьыкри, сэ сыщIалэ цIынэу щIэсклъэжауэ щытащ.

Дыкъэкlуэжа нужь, унэ дыдэрэмыIэм кьыхэкIыу, зыхэмакIи ди блатэхэм я деж дыщыIащ. ИужьклI щы къэдубыдри, сэ къэзлжьамкIэ, си Iэкlэ згъэжа чырбышымкIэ унэ сщIащ. Еджапlэр къэзхури, университетми сыщIэтIысхащ. Куэдрэ кьыскъуихуащ егъэлеяуэ гуГу сыщехь, ауэ си анэ губзыгъэр сытым щыгъуи си гъусэти, кьыстригъэхьэлъэртэкъым. Бегъымбарым хуэзгъадэт ар, сыт и лъэныкъуэкIи си чэнджэщагъэт, гъэзугуГэльагъуэт. ИужьклI, лъэ быдзкIэ сыува нэужь, си анэм и цIэкIэ «Джамиля» дэрбзэр Iуэхущапlэ Нарткъалэ кьыщыззЫуэхуэщытащ. Дунейм ехьыкьым ильэс зыбжанэ иIэу, кьызжиIат: «Дунейм теткъым кьыстехьэлъэ, сэ сыщымыIэжмэ, нэмэз ящIу, Тхъэ елъэIуу ди унагъуэм зыри кьиззримынэнум фIэкIа». Ар щыззэхэсхьи зегъэсхэзу, абы лъандзрэ нэмэзи сощ, мэжджытми сокIуэ.

Си анэм и гуГу щыпхуэсщIакlэ, си адэм теухуа хьыбарми ущIэзгъэдэIунщ. 1960 гъэм университетым и ягъ курсым сыщIэсу, Арщыдан щыщ си ныбжьегъу щалэм кьыжжIащ и кьуажэ дэс гуэрым зауэ зэманым кIуэдауэ щыта и кьуэшыр Америкэм щыIэу кьитГуэтыжауэ, иджы письмо зэхуэтахуу, зэрящIэу. Абы и пэ кьыхуэу кьэзгъэнатэкъым си адэр кьыщыщымыльхьыкуэр ящыщIэмыупщIарэ. Тездзэри, си гуГу кьыскъуащIам дежь сыкIуащ. Си Iуэху ящIэрэ, сыкIу

«Спартак-Налшыкыр» яхэмыту

Урысей Федерацэм футболымкІэ и япэ дивизионым етІуанэ къекІуэкІыгъуэм щы-щІидзащ. Абы и пэщІэдзэ джэгуГъуэм «Спартак-Налшыкым» зыщІигъэпсэхуащ.

● Футбол

ЯПЭ къекІуэкІыгъуэмрэ етІуанэмрэ я зохуаку дэльар махуипЛІ иКІи командхэм зэпльэкІыжыну Іэмал яГъуэтакым. Абы щыгъуэми турнир таблицэм бжьыпэр щы-зыубыдахэм ар яутІыпщыну я мурадкым. Ар нэрыльаГу кьыпщещІ «Томь»-мрэ «Урал»-мрэ зи чэзу текІуэныгъэхэр мэрем кІуам къыззрахьам. Томскдэсхэм, гугъуехьышхэ пылъу, 2:1-уэ я стадионым щыхагъэщІащ Санкт-Петербург иКІа «Петротрест»-р. Екатеринбургдэсхэр Красноярск щыІэу щыпІэ «Енисей»-м 1:0-у ефІэкІащ, ди льахэгъу Бырхьэм Кьантемыр Іэ ззу игьэ ззщІа штрафюм и фІыгъэкІэ.

Нэхъ хъэм зыкъыщІащ Хабаровск и «СКА-Энергия»-м. Адрей джэгуГъуэми хуэдэу, абы аргуэру очкоитІ фІэкІуэдащ. Хабаровскдэсхэр иджы я стадионым щыпэлъэщыкым Нижнекамск и «Нефтехимик»-м. ЗэІущІэр, зэрытемыгъэкІуауэ, 0:0-у ихуащ.

«Спартак-Налшыкым» зиГъэпсэхуухэр и хьэрхуэрэгъуэхэм ар увыпІитІкІэ кьаргъэкІуэтэхащ. Ди щІалэхэм япэ къэщащ Астрахань щыІэу «Волгарь»-м 2:0-у текІуа «Балтика»-мрэ «Сибирь»-р и стадионым 2:0-у щыкъэзыгъэщІа «Ротор»-мрэ.

Турнир таблицэм и кІэух увыпІэхэми хьэлэмэт гуэрхэр кьыщохьу. Мыгъэрей зэхъэзэхуэм етІуанэ текІуэныгъэр кьыщихьащ Мэзкуу областым и «Химки»-м. Ар Белгород щыІэу 1:0-у текІуащ Ташу Сергей зи тренер нэхъыщхьэ «Салют»-м. Абы и гъунэгъуа Новокузнецк и «Металлург-Кузбасс»-м увыпІитІкІэ зыкьыІэтащ, япэ дивизионым кьыхэнэныжкІэ и хьэрхуэрэгъу нэхъыщхьэхэм ящыщ зы Ярославль и «Шинник»-р 1:0-у хигъэщІа иужькІэ.

Топ куэд щыдгъэкІащ «Торпедо»-мрэ «Уфа»-мрэ я зэІущІэм. Ар зэрытемыгъэкІуауэ, 2:2-уэ ихуащ. Арщхьэкъэ а зэпэщІэтыныгъэ дахэр зыльэгъуар мащІэщ: «Торпедо»-м дзщІхэм щыкІейуэ зэрызащым кьыхэкІыу абы и стадионым топджэгум еплынуэр джэгуГъуэ ещанэ хьуауэ ирагъэхьэркым.

Нобэрэ пщэдейрэ зи чэзу зэІущІэхэр япэ дивизионым щекІуэкІынущ. ЗэІуэгуфІыкІ и 31-м «Спартак-Налшыкыр» Нижнекамск кьалэм и щыпІэ «Нефтехимик»-м щыщІэнущ. Япэ къекІуэкІыгъуэм хэгъэрейхэм ди щІалэхэр 3:1-уэ Налшык кьыззрыщІахагъэщІам ар нэхъ удэхьехьэлъхьыж ищІын хуейщ. ХуэзфэкІыну пІэрэ «Спартак-Налшыкым» «щыхуэр ипшынысжыну»?

ЖЫЛАСЭ Заурбэч.

Урысей Федерацэм футболымкІэ и япэ дивизионым 2012-2013 гъэхэм зэхьэзэхуэр зэрыщекІуэкІыр

	Командхэр	Дж.	Кь.	З.	ФІ.	Т.	О.
1.	«Томь»	17	12	3	2	34-19	39
2.	«Урал»	17	10	5	2	35-11	35
3.	«СКА-Энергия»	17	8	7	2	20-11	31
4.	«Балтика»	17	8	5	4	19-15	29
5.	«Ротор»	17	8	4	5	15-12	28
6.	«Спартак-Налшык»	16	8	3	5	14-13	27
7.	«Нефтехимик»	17	7	5	5	22-19	26
8.	«Сибирь»	17	7	4	6	19-19	25
9.	«Уфа»	17	7	4	6	19-20	25
10.	«Енисей»	17	5	5	7	15-17	20
11.	«Торпедо»	17	4	8	5	16-20	20
12.	«Петротрест»	17	5	3	9	17-24	18
13.	«Волгарь»	17	3	7	7	11-19	16
14.	«Металлург-Кузбасс»	17	4	3	10	9-16	15
15.	«Шинник»	17	3	5	9	11-20	14
16.	«Салют»	17	3	5	9	10-19	14
17.	«Химки»	16	2	4	11	12-24	10

Къалэнхэр зэрыщытауэ къонэж

● Тренер нэхъыщхьэм и псалъэ

Шыпш Тимур

Махуэку кІуам «Спартак-Налшыкым» и тренер нэхъыщхьэ Шыпш Тимур журналистхэм яІуащІ. Ар тэухуауэ щытащ япэ къе- кІуэкІыгъуэм къриклуахэмрэ адэкІэ я мурадхэмрэ.

- Зэхъэзэхуэм и япэ Іыхьэр ихуащ. Абы къриклуахэм арэзы фыкъыпщІа?

- Ди жагъуэ зэрыхъущи, дызыхущІэхуэ псори кьыдэхъулІакъым. Очко куэдыІуэ зэрымыщІэкІэ зыІэщІэдгъэкІащ иджы ахэр иригъэкъужын хуейщ. Гъуащхьэтетымрэ Гъуащхьэхъумэхэмрэ я джэгуКІэр зэтеуба хуэдэщ. Абы щыгъуэми, гъуащхьауэхэм арэзы дыкъащІыркъым. Кьыдгуроуэ зэІущІэ 16-м топ 14 щыдзбгъэкІыныр зэрымащІэ дыдэр. Арщхьэкіэ ар кьызыкІари пщІэн хуейщ. Концедалов Роман, Щаницын Александр, Бырхьэм Кьантемыр сымэ зэрызэкІыжам гъуащхьэхъумэхэм я джэгуКІэр кьызэтрикъуташ, нэгъуэщІхэр дгъэсэну зэман мащІэщ дгІар. Гъуащхьауэхэм я Іуэхуэр тІощІакъым. Кьыщыхъуа щыІэщ Гъуэщокъэу Арсен операцэ иригъэщІыну щыІэу, Болэ Руслан къэралым и ныбжьыщІэ командэ кьыхэхам ираджауэ ІэмалынщагъэкІэ Дорожкин Денис сымаджэу щыдгъэджэгуа.

- Абы кьыхэкІыу зыгуэрхэр зыхэзгъэхьэну фи мурадкъэ?

- Иджыпстукіэ апхуэдэ Іэмал щыІэкъым. Зэхьэзэхуэр зэпагъэуным кьэнэжа джэгуГъуэплІыр ехъулІэныгъэкІэ едгъэзэгъэкІын хуейщ. Ахэр кьызэрыгуэкІкъым: унэм «Шинник»-мрэ «Енисей»-мрэ дащыІуощІэ, дыкІуауэ «Нефтехимик»-мрэ «Урал»-мрэ дадоджэну. Гъатхэм бэ нэныгъэр едгъэкІуэкІыфынущ, иджыпстуи очко гъэтІыпІыгъэ дымышІу зыхуэныкъым. Абы иужькІэщ зыхэдгъэхьэнухэм дыщегупсысынур.

- Япэ увыпІитІыр зыльысынухэр зэхэзкІауэ кьыхфщыхьуркъэ? ФізэщІыгъуейщ «Томь»-мрэ «Урал»-мрэ ахэр яутІыпщыну.

- ЩІэн хэлъкъым а командитІым я Іуэхуэр иджыпсту зэрыхэхьыфІым. Абы щыгъуэми «Урал»-м дыкъызэрыкІэрыху очко бжьыгэр пхуримыгъэжьыжьну щыткъым. ФщІэжыркъэ, «Зенит»-р 5:0-у «Спартак»-м щытекІуам санкт-петербургдэсхэр аргуэру чемпионм хъуну куэдым ягъэІуат. Иджы ар зыми игу къэкІыжьркъым.

- Премьер-лигэм ущыджэгун папщІэ щІэзгъэкъуэныщхьэу уиуейщ. Ар фмІэ?

- Ди щІалэ. ИкІи премьер-лигэм дгъэзэжыну кьалэн кьыззрытщащІар зыми икъутэжакъым. Ар дгъэзэщІэфын папщІэ Іэмал зыбжанэ щыІэщ. Псори зэпльатар щыІмахуэм дызэрытехьэ щыкІэрщ. Аращи, зымащІэкІэ дызэпвгъэпльэк.

- Зэхьэзэхуэр ихуныкъым джэгуГъуэ зыбжанэ иІэжу япэ увыпІитІым яІыхьэ зыкъыззрывмыхьыфынур наІуэ хъумэ, адэкІэ бэнэныгъэм кІыплыщІэ ещанэ-еплІанэ увыпІэм фыщІэбгъанмэ? ГурыуэгъэуэцІ абы щыгъуэм фызыІущІэну премьер-лигэм и епщыкІуащанэ-епщыкІуплІанэ командхэм фаззэрыпэмыльпэщІыну.

- Дапхуэдэу хъумэ, иужьрей зэІущІэм и иужьрей дахьикъэм пщІондэ дыныкъуэжъуэнущ. ИкІи япэ дивизионым и командэ нэхъыфІхэр премьер-лигэм кьыщыкІэрыхуухэм пэмыльпэщІыну жыпІэнри пэж дыдэу кьыщІэкІынкъым. Псори щызэхэкІынур джэгуплІэ губгъуэрщ.

- ФызыпэмыльпэщІын къалэнхэм зэфмыпщытамэ нэхъыфІтэкъэ? Зы илъэс-илъэситІкІэ зывгъэхьэзыру, фи къарур зэрывгъэуфыбду, итІанэ премьер-лигэм фыщІэбэнмэ фынэхъыфІу пІэрэ?

- Кьалэнэшхуэ зыхуумыгъэувмэ, зыри къоХъулІэхэнкъым. Ди щІалэрыуалэм ящыщу Болэ Руслан, Абазэ Руслан, Мырзэ Резуан, Щэуей Алихэан, Гъурфэ Аэзмэт, Мэкъуауэ Залым сымэ нэхъыжьхэр ноби ирагъэкІуэтэкІыну хьэзырщ. Абыхэм я Іэзэгъым щыхагъэхъуэфынур бэнэныгъэ гуащІэм хэтмащ.

- «Спартак-Налшыкым» мы гъэм джэгукІэ удэзыхьых, дахэ къыгъэльагъуэркъым. Абы фыпэплъэ хъунущ?

- Ди щІалэхэр зэІущІэм къриклуну бжьыгэм Іэпхльэпхэ ящІ. Къагуроуэ ущыуэ зэрымыхъунур икІи хуабжьу сакъыу фІэкІа джэгуркъым. Абы, дауи, удэзыхьэх хэткъым. Ауэ хэт иджыпсту дахэу джэгур? -Нефтехимик»-м и закъуэщ, абы Къэзан и «Рубин»-м и щІэблэр щызэхуашэсауэ кІэух бжьыгэм игуузыващэрхьыми.

- Ильэс зыбжанэ хъуауэ «Спартак-Налшыкым» зыхигъэхьнухэр дыгъэгъазэ мазэм зэхуэшащэ. Мы гъэми апхуэдэу щытыну?

- Апхуэдэ мурад дгІэщІ. Псом хэзмыдзу мы гъэм – гъатхэм ирихьэлІэу зыдмыгъэльэщу хъунукъым.

ЗыгъэкІуар

ХЬЭТАУ Исльамщ.

● Дунейм и телъыджищэ

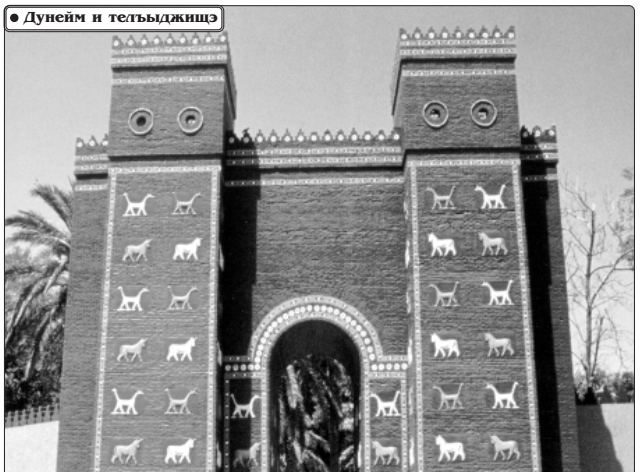

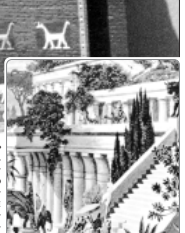

Вавилон къалэр Евфрат Іуфэ Іутщ, Багдад (Ирак) километр 90-кІэ нэхъ пэмыжыжьэу. Зэгуэр ар щытащ Вавилон империешхуэм и къалащхьэу.

Вавилон и жыг хадэ фІэщІар дуней псом нэхъ гъэщІэгъуэн дыдэу кьыщалъытэ Іуэхугъуэиблым яду кьыщащ. Пэжщ, щІэныгъэлІхэр иджыри къэс зодауэ ар щыІа-щымыІам теухуауэ. Экспертхэм зэрыжаІэмкІэ, тэрмэш зыщІар зэрыщыуам кьыхэкІащ «фІэщІа» псалъэр. Абы нтхын хуэяр «блынхэм кьытеблабгэт». Алыдж тхыдэтх Страбон и тхыгъэхэм кьыззрыхэщыжьымкІэ, жыгхэм щыр хуэзратхъуэуэр метри 120-кІэ кьаІэтри, пирамидэм ещхь хъуат.

А жыгхэм я кьызэрахъуха гъэрейр, абыхэм псы зэрыщагъэльагъуэ щыта щыкІэр - нэгъуэщІ куэди я нэту кьыщІагъэхьэ мы жыг хадэр щыІауэ тезыгъэчыныхьхэм.

● Іуащхьэмахуэ куей

ЕджапІэхэр зэрагъэпэщыж

Егъэджэныгъэм иджырей Іэмалхэр кьыщыгъэсэбэныным ехьэліа къэрал программэр Іуащхьэмахуэ куейм щагъэлэжьэн щІадзащ.

АБЫ ИПКЪ ИТКІЭ Тырныауэ къалэм дэт курыт еджапІэ №3-р зэрагъэпэщыжьынущ. Ныбжь хъарзынэ зиІэ школым и унашхэр кьхъаэ зэрыхъуам кьыхэкІыу щІэх-щІэхьурэ кьызыпхыкІ псым егъэджакІуэхэри школакІуэхэри игъэтынщырэкьыш: гъэ еджэпІуэ кьэс ремонт лэжьыгІэуэхэр кьрахьэлІэрт, ауэ куэд дэмыкІыу псыГаГъэ кьнутІыпщым класс пэшхэр Іисраф ищІыжьырт. Апхуэдэ щытыкІэр кьаальэгъэн, жажьажьхэр зэманым абы ар зэрыщащІыхуу щытар удэхущхьэу дзыхьэ ящІыжьу Арами, VI лІэщІыгъуэм Китаймэ щыпсэуэхэм кьахутащ шейудзыр бгъаву уефэ зэрыхьур икІи ар яГъэкІыу щІадзащ. ГъэжьыкІэм хэлъ щэхуэхэр куэдрэ хэлущІыу ящІакъым, арщхьэкІэ IX лІэщІыгъуэм япэ дыдэу абы и жыпІэхэр Японием ящауэ щытащ. Европэм ар щыІэрыхьар 1584 гъэрц - япэ щыкІэ Португалием, итІанэ Голландием. Урысейм куэд щакъым шейудзыр кьызэрращэрэ (ильэс 300 и пэкІэщ) икІи ар занщІэу яГу ирихьауэ пхужьІэнукъым. Ди къэралым ар япэу кьызыхар Урысейм и лЫкІуэу Монголием щыІэ Стариковыращ. Хьаным кьригъэхьтыгъэм мащІэу теиныхьхэт ар (удз гъэГъуар пащтыхь Михаил Федорович хуигъэфащагъэнтэкъым), уеблэмэ нэгъуэщІ сауэгъкІэ зэрихьэжькІыну елъэІуат, арщхьэкІэ хутекІатэкъым.

Шейудзыр ди деж занщІэу цІэрыІуэ щымыхъуами, хуэмурэ абы фІагъ хэлъхэм гуЛратащ: жейр птрегъэу, гукъыдэжьір кьеІэт. Апхуэдэу Урысейм кьыщащыхьуащ шейудзыр. Ар ди къэралым кьашэныжьмкІэ яп эзгуРыуэныгъэр 1679 гъэм Китайм иращылІауэ щытащ.

Зэхьхьэр езыгъэжькІуэкІа библиотекэм и лэжьакІуэ Срыкъуэ Фаридэ тепсэлъыхьащ «шей» псалъэм кьыкІымрэ ар нэгъуэщІ лъэпкъхэм кьыззрагъэсэбэпымрэ.

- Шейудзыр зи кьэхуІэтэныгъэ Китайм щыпсэу лъэпкъхэр абы зэреджэ зэтехуэркъым, «чича», «тюча» жызыІэхэр щыщІу. Ауэ дауэ кьапсэлъми, а фІэщыгъэхэм зы льабжьщ яІэр - «ча». Пасэрей китайбзэмкІэ ар зэбгъэжьмэ, «тхьэмпэщІэ» кьыкІыу аращ, - жиІащ Фаридэ. - Иджыблагъэм шейм зэрыщІеджэр «ти»-щ, Франджым, Италием, Германием - «тэ»-щ, Азиятэ кьэралхэм, нэхъыбэу Монголием, кьагъэсэбэпыр «цай» псалъэщ, Къалмыкъым - «ця»-щ, хьэрыл лъэпкъэм - «шай» жаІэ. Кьыхэгъэщыпхъэщ, хьэрпхэм шейр кьыщащэхуу щыта Синьцзяне кьалэмэ кьыщагъэсэбэпыр «шай» псалъэр зэрыларар.

Адэкіэ Бабич Светланэ зэпкърыхауэ тепсэльыхьащ шейудзыр лІэужьыкъуэхэм, ахэр зэрызэхащІэм. Апхуэдэу ар шей ефэкІэ хабзэхэм кІэщІу кьытеувыІащ.

КьрихьэлІахэм я лЫкуІэ, Бахарев Сергей и лэжьыгъэм тепсэльыхьащ, нэхъыбэу ипщэфыну фІэфІыр яжриІащ, кьызэрагъэблэгъам папщІэ фыщІэ яхуищащ.

Зэлущ1ам эгтахэр шей зэмылІэужьыгъуэхэм ирагъэфащ.

БАГЪЭТЫР Луизэ.

● ЗэІущІэхэр

Шей ефэкІэ хабзэхэр

Мэлбахьуэ Тимборэ и щІэр зезыхьэ Лъэпкъ библиотекэм иджыблагъэ щекІуэкІа зэІущІэр. «Шей ефэкІэ хабзэхэр» зыфІащар, гъэщІэгъуэнт икІи щхьэпэт.

АР КЪЫЗЭЗЫГЪЭПЭЩАР мэкъумэш, техникэ литературэхэмкІэ библиотекэм и кьудамэм и лэжьакІуэхэрщ. ЗэІущІэм ирагъэблагъат «Сегодня в меню» нэтыныр езыгъэкІуэкІ Бахарев Сергей, «Чайный бутик» тыкуэныр зей Бабич Светланэ сымэ.

ЗэІущІэр щекІуэкІыну пэшыр я Іуэхум хуагъэхьэзырат: шейныч, самовар зэмылІэужьыгъуэхэр зэщІэпщІыпщІэу зытет Іэнэр екІупст, апхуэдэуи ар берычэтт Іэфыкъуэхэмрэ шей удэхэмкІэ. АдэкІэ щыпльагъурт шейудэхэм я щІэхэр, ахэр зэрагъэхьэзыр щІыкІэр зэрыт тхьылъхэм я стендыр.

Сыт хуэдэ Іуэхуми тхыдэ зэриІэм ещхьу, шейудэмэ езым и кьежьапІэ иІэжщ. Абы и щІыналъэу ябжьр Китайрщ. Кьаштэмэ, жажьажьхэр зэманым абы ар зэрыщащІыхуу щытар удэ хущхьуэ лІэужьыгъуэущ. Арами, VI лІэщІыгъуэм Китаймэ щыпсэуэхэм кьахутащ шейудзыр бгъаву уефэ зэрыхьур икІи ар яГъэкІыу щІадзащ. ГъэжьыкІэм хэлъ щэхуэхэр куэдрэ хэлущІыу ящІакъым, арщхьэкІэ IX лІэщІыгъуэм япэ дыдэу абы и жыпІэхэр Японием ящауэ щытащ. Европэм ар щыІэрыхьар 1584 гъэрц - япэ щыкІэ Португалием, итІанэ Голландием. Урысейм куэд щакъым шейудзыр кьызэрращэрэ (ильэс 300 и пэкІэщ) икІи ар занщІэу яГу ирихьауэ пхужьІэнукъым. Ди къэралым ар япэу кьызыхар Урысейм и лЫкІуэу Монголием щыІэ Стариковыращ. Хьаным кьригъэхьтыгъэм мащІэу теиныхьхэт ар (удз гъэГъуар пащтыхь Михаил Федорович хуигъэфащагъэнтэкъым), уеблэмэ нэгъуэщІ сауэгъкІэ зэрихьэжькІыну елъэІуат, арщхьэкІэ хутекІатэкъым.

Шейудзыр ди деж занщІэу цІэрыІуэ щымыхъуами, хуэмурэ абы фІагъ хэлъхэм гуЛратащ: жейр птрегъэу, гукъыдэжьір кьеІэт. Апхуэдэу Урысейм кьыщащыхьуащ шейудзыр. Ар ди къэралым кьашэныжьмкІэ яп эзгуРыуэныгъэр 1679 гъэм Китаймэ иращылІауэ щытащ.

Зэхьхьэр эзыгъэжькІуэкІа библиотекэм и лэжьакІуэ Срыкъуэ Фаридэ тепсэльыхьащ, нэхъыбэу ипщэфыну фІэфІыр яжриІащ, кьызэрагъэблэгъам папщІэ фыщІэ яхуищащ.

Зэхьхьэм хэтахэр шей зэмылІэужьыгъуэхэм ирагъэфащ.

БАГЪЭТЫР Луизэ.

● КъБР-м и прокуратурэм

Псоми я зэхуэдэ Іуэху

Тутын папщІэу кьагъэсэбэпхэр щхъухь зыпкърыт къэкІыгъэхэкІ (кьапщтэмэ, каннабиноидхэр) зэхэлъщ. Абыхэм щыкум и гъащІэмрэ и узыншагъэмрэ джэкІэ шынагъу зыпыль, акъылыр зыгъэутхъуэ, ззэзгъэкІуэкІ щхьэхьэр йобэкІ.

SPICE (Spice XXX), Spice Cold, Spice Diamond, Spice Tropical synergy, Pep Spice), EX-SES Platinum, SENCE, Dream Herbal Insense, GENIE BLEND, YUCATAN PIRE, Happy mix Dream, Zoom, SMOKE, Happe Mix Gente, Infinity, Yucatan Fire, Senckation щІэхэр, нэгъуэщІхэри яІэу, гъэгъуауэ иКІи щыкъуэйуэ Урысей Федерацэм и щІыналъэм ахэр щащэ.

Зи гугъу тщІыхэр розницэ сату щапІэхэм, Интернет тыкуэнхэм, апхуэдэу цІыкУ щхьэхуэхэм я зэхуэсыпІэхэмрэ абыхэм я Іэшэльэшэмрэ щызэбграгъэкІынкІэ хъунущ. Тутынхэкі зэхъэлъхэм я рекламэхэр жып телефонхэмкІэ куэду щызэбгъэрах щыІэщ. Абы щыгъуэми цІыхум и гъащІэмрэ и узыншагъэмрэ джэкІэ зэрыщынагъэншэм, ахэр зыгъэхьэзырам, кьызыхащІыкІам щыхьэт техъуэ тхьылъ гуэри ящІыгъэкъым. Апхуэдэу пэщ кІуэщІым щІэт хьэуам мэ гуакІуэ ёзытхэм ящыщ хуэдэу ящэ.

А тутынхэкі нэпці зэхэлъхэм я зэрар зэкІэхэр сымаджэхэщхэм щыщІэхуэ щыІэщ, ар ззэзыхьэзыІэхэм зызыукІыжхэри яхэтщ.

Тутынхэкі зэхэлъхэр хабзэм къмызэгъыу зэрызэрагъэкІуэкІыр кьызэпаудыж мурадкІэ, 2009 гъэм дыгъэбзэм и 31-м УФ-м и Правительствэм кьишта Унафэ №1186-м зэрыщыжиІам хуэдэу, наркотикхэр зэрызезгъэкІуапхъэм и Іуэхукіэ, Правительствэм и унафэ щхьэхуэхэм зэхъэжьІныгъэхэр халъхьащ. Абыхэм япкъ иткІэ, зи гугъу тщІы къэкІыгъэхэкІэр, тутынхэкІ зэхэлъхэм хьыхэ языныкъуэ химие веществохэр 1998 гъэм мэкъуаугъэм и 30-м Урысей Федерацэм и Правительствэм кьыдигъэкІа Унафэ №681-кІэ УФ-м зыщыкІэлъпльэн хуейуэ кьащта наркотикхэр, акъылыр зыгъэутхъуэхэр е абыхэм хуагъадэхэр щызэкІэлъыхьа япэ спискэм хагъэхьащ.

Кьагъэсэбэпу ямыдэ тутынхэкі зэхэлъхэр ззэыгъэкІуэкІхэр уголовнэ жэуапым ирашалІэ. Апхуэдэ щІэпхьаджагъэ зылэжьхэм нэхъыбэ дыдэу илъэс 20-м нэс тралъхьэ.

Узыншагъэм дежкІэ шынагъуэ зыпыль вещественохэмрэ наркотикхэмрэ тутынхэкі нэпціхэм зэрахэпыр щІалэгъуалэми ежьакІуэхэми ящІэн хуейщ.

УФ-м и УК-м и 228-нэ статьям гу зэрыльыдигъатэмкІэ, апхуэдэ щІэпхъаджагъэ илэжьауэ наркотикхэкІэр, акъылыр ззэыгъэкІуэкІ вещественохэр, абыхэм хуагъадэ щхъухьэхэр хэгъэзэхьынщу зытхэм, хабзэм кьемызэгъыу ахэр зэрызагъэкІуэкІыр кьэхутэным, кьыззэпІуныным, апхуэдэ хьэгъэщагъэ зезыхьэхэр кьыщІэгъэщынщ, бзаджагъэкІэ зыІэрагъэхьа мылькур кьэгъуэтэжыкъым. Абы кьэхэкІыу, нэхъ набдзэгъэщІ фыщІэт, наркотикхэр (тутынхэкі зэхэлъхэр) зэрагъэкІуэкІыну гу лЫфтэмэ, хабзэхьумэ Іэнатіэхэмрэ прокуратурэмрэ хъыбар яІэщІ.

КъБР-м и прокуратурэм и пресс-Іуэхущіапіэ.

● КъБР-м щыІэ МВД-м къет

Ядыгъуэхэр къытрахыж

УФ-м и МВД-м и «Прохладнэ» къудамэм полицэм и лэжьакІуэхэм зи ныбжь кьэІуэта цІыхубзым сом 36550-рэ фІэзыдыгъуа щІэпхъаджащІэхэр яубыдащ.

ПРОХЛАДНЭ къалэм щыщ цІыхубзым и унэм комплектэр, видео техникэ зэрыщІахамкІэ полицэм хъыбар яригъэщІащ. Къэлъыхъуэныгъэхэр щрагъэкІуэкІым, псынщІэу яубыдащ нэхъапэм суд зытрамыщІыхьа, Прохладнэ къалэм щыщ цІыхуитІ. Ядыгъуэхэр къытрахыжащ. Ахэр нэгъуэщІ щІэпхъаджагъэхэм пыщІамэ, зэхэгъэкІ.

Апхуэдиз зрахьэлІэнур пэжу пІэрэт?

КъБР-м и наркополицейхэм зэхэгъэкІ республикэм щыщ цІыхуитІым ятеухуа уголовнэ Іуэхуэр. Прокурорым и ФСКН-м и Іуэхущіапіэу КъБР-м щыІэм и лэжьакІуэхэм абыхэм я зы наркотик килограмм 1,5-рэ кьытрахащ, етІуанэм килограммри 2 иІыгъ. Абыхэм зэрыжаІэжамкІэ, ахэр псори езыхэм зрахьэлІэну я мурадауэ аращ.

ЯУБЫДАХЭР зэрыкъуаншэр ягубзыхуэм, илъэсищым кьащыщІэдзауэ илъэсипщІым нэс тутнакъэщым щагъэкІуэнкІэ хъунущ.

Марихуанэ къэп

УФ-м и УВД-м Аруан куейм кІэ и кьудамэм и пльап пост кьулыкъым и лэжьакІуэхэм я къалэныр щрахьэкІым, «Нартыкъалэ - Аруан» гъуэгум и 2-нэ километрым дежьащІагъэувыІащ ипэкІэ суд зытращІыхьауэ щыта, 1982 гъэм къалъуа бахьсэндэсыр.

ЩІАЛЭЩІЭР кьащащым, кьыкъуахащ щІэпльмэ кьызыхих къэкІыгъэ лІэужьыгъуэ зэрыльэ кьэп щыкІыр. Экспертизэм кьызэригъэлъэгъуамкІэ, ар грамм 214,7-рэ хъу марихуанэщ. Ядыгъуэ щІыхьэхэр апхуэдэкъэ пІалъэкІэ щаІыгъ Іэнатіэм нагъэсащ.

Іуэхуэр зэкагъэкІ.

Къэрал кІуэцІ Іуэхуэхэмкіэ министерствэу КъБР-м щыІэм Хъыбархэмрэ жылагъуэ зэпыщІэныгъэхэмкІэ и Іэнатіэ.

Редактор нэхъыщхьэ ХЬЭФЫЩІЭ Мухьэмэд

РЕДАКЦЭМ И КОЛЛЕГИЕМ ХЭТХЭР

Жыласэ Заурбэч (редактор нэхъыщхьэм и къудзэ), **Жьэхъемыхьу Маринэ** (редактор нэхъыщхьэм и къудзэ), **Ширдий Маринэ** (редактор нэхъыщхьэм и къудзэ), **Гъурыжь Мадинэ** (ягуэм зыхь секретарь), **Исэпэн Залинэ, Кьардэн Маритэ, НэщІэныдж Замирэ, Хьэжьыкъэр Алик, Щхьэщэмыщ1 Иэз.**

КъыдзыгъэхьІыжьрэ редакцэмрэ я хэщІапІэр

«Адыгэ псалъэ» газетыр КъБР-м и Парламентымрэ Правительствэмрэ къыдагъэжІ.

360030, Къэбэрдей-Балькъэр Республикэ, Налшык къалэ, Ленинымрэ и Іуэрам, 5, епщІанэ къат.

ТЕЛЕФОНХЭР: редактор нэхъыщхьэм, секретарым - 42-56-19; редактор нэхъыщхьэм и къудзэхэм - 42-63-64, 47-31-54, 47-33-23; жуан зыхь секретарым - 42-22-82; секретариатым - 42-22-66.

КЪУДАМЭХЭМ: политикэмкІэ, жылагъуэмрэ лъэпкъ ІуэхуэхэмкІэ - 42-22-86; къуажэ гъащІэмрэ экономикэмкІэ - 42-57-59; щихаблэмкІэ - 42-75-36; обозревателхэм - 42-22-89; хабзэхьумэ Іуэхущіапіэхэм ядлежьэныкІэ - 42-60-53; къыбарыщІэхэмкІэ, спортымрэ пысьмохьэкІэ - 42-22-88; егъэджэныгъэмрэ щІэныгъэмкІэ - 47-32-15; зэдзэкІакІуэхэм - 42-21-88; корректорхэм - 42-60-27; бухгалтерием - 47-31-69; ЭВМ-м и операторхэм - 42-22-84; компьютер Іуэхущіапіэм - 42-26-41; сурэттехьэ - 42-75-78.

Теддзэ тхыгъэхэм кьыщыхьа бжьыгъэхэм, кьыщаІэта Іуэхугъуэхэм я нэжагъыкІэ ахэр зыгъахъэм нэсу жуан яхь. Авторхэмрэ редакцэмрэ я Іуэху епльыкІэр зэтехуэ зэпыту щыткъым.

Газетыр Іэ тезыдзаэм яхуэхьыныр и пщэ дольщ КъБР-м федеральнэ пошт зэпыщІэныгъэкІэ и управленэм.

Тел.: 76-01-28, 76-01-10.

Газетыр 1989 гъэм дыдзрагъаэм и 16-м Печатым и хунтынигъэр хъумэныжьмкІэ Къэбэрдей-Балькъэр щІыналъэ Іуэхущіапіэм №ІІ-0065-м щІу ятхащ.

Зы илъэсым газетыр 250-рэ кьыдокІ.

«Тетраграф» ООО-м щытрадзащ.

КъБР, Налшык къалэ, Ленинымрэ и щІэкІэ щыІэ уэрам, 33, тел. 42-35-75.

Мы къыдэжьыгъуэм етэмъхьахщ: жуан зыхь секретарым и кьудзэ Къашокьуэ Элэр, редакторэу Жыласэ Заурбэч, корректорэу Афэ Тамарэ (2, 4-нэ нап.), Щодзэн Инир (1, 3-нэ нап.). Корректорхэм я ІэдэныкъуэгъэкІ Мырзэкъан ФатІимэ. *КомпьютеркІэ газетым и тепльэр ящІащ* Ныр Сандэ, Мэлбахьуэ Анжелэ, *суратхэм елэжьар* Бицу Жаниэщ.

Номерыр «Адыгэ псалъэм» и компьютер Іэнатіэм щытхъэхьэщащ.

Газетым Іэ традзэн хуейщ сыхьэт 20-м, щытрадзар сыхьэт 20-щ.

Индексыр 51531 ● Тираж 4.744 ● Заказ №2852

Бжьыхьэ удэхэр Налшык щыхасэ

Налшык дахащэу зыдещІ гъэм и зэман зэблэкІыгъуэхэм.

ЩЫХЬЭРЫМ и уэрам, ут нэхъ инхэм иджыпсту щыплъагъунущ епІэщІэкІыу удэ гъэгъа гъэтІысыпІэхэр зыгъэкъабзэ, «Горзеленхоз»-м и лэжьакІуэхэр. Абыхэм гъэмахуэ удэ гъэгъа лІэужьыгъуэхэр бжьыхьэ удэ дахэхэмкІэ зэрахъуэжІ.

Япэ щыпІэ щІыгъэпщэрхэмкІэ щыІэм йолэжь. ИужькІэ хасэ яп уэсми зыкІи щымышынэу гъэкъэс къалащхьэр зыгъэдахэ гуащэщхьэщыр, епэр удэ зэмыфэгъуэр, кьрымпкъынэр.

Налшык и щІыпІэ щхьэхуэхэр зыгъэбжьыфІэ «шар», «кхъуэщыр» ятеухуа лъэ зиІэ удэ хэсапІэхэм иджыпстукІэ ЕІуэсркъым, абыхэм бжьыхьэм и дуней щытыкІэм зхарзынэу хэзагъэ удэ лъахъшэрыкІэхэр нэхъ пасэу зэрыхагъэтІысхьам кьыхэкІыу. Ахэр дунейр щІыІэтыІэ дыдэ кьэхъуху иджыри кьэгъэгъэнущ. Жэпуэгъуэм и кІэхэм и деж абыхэм я пІэм кьиувэнущ гъатхэр кьэсыху щхъуантІэу уэсым кьыхэщыну псей кьудамэ щІыкІуэр.

ШЭРЭДЖ Дисэ.

Адыгэ псалъэм и компьютер Іэнатіэм щытхъэхьэщащ